

MEGACEROS GIGANTEUS (BLUMENBACH)
IZ NAPLAVINE SAVE KOD SISKA

S 1 tabelom i 1 tablom

U pleistocenskim i postpleistocenskim naplavinama Save, Drave, Dunava i njihovih pritoka nalaze se brojni ostaci fosilnih vertebrata. Tokom vremena voda spomenutih rijeka ispirala je iz obala i dna pojedine kosti, koje često ribari mrežama izbacuju na površinu. Tako D. Gorjanović-Kramberger (1906, str. 59) navodi, da su u nizini rijeke Save na mnogo mjesta otkriveni ostaci fosilnih sisavaca i to uglavnom mamuta, vunastog nosoroga, bizona, losa, te golemog i običnog jelena. Još ranije navodi I. Grimm (1898, str. 377), da su iz Save izvađeni, uz već neke gore spomenute životinje, ostaci pećinskog medvjeda i tura. Svi ovi spomenuti sisavci čine životinjsku zajednicu karakterističnu za gornji pleistocen.

Među ostacima fosilnih vertebrata iz naplavina naših rijeka najrjeđe je zastupan golemi jelen, koji je bez sumnje bio jedan od najimpozantnijih velikih sisavaca evropskog pleistocena. Dosada jedino D. Gorjanović (1884, str. 69) spominje od njega jedan rog, koji potječe iz Dunava kod Vukovara, a kasnije ga navodi (1909, str. 79) još jedino u pleistocenskoj fauni krapinskog nalazišta.

Prije deset godina (1950) radilo je građevno poduzeće »Viadukt« iz Zagreba na kopanju crpnih bunara za željezaru u Sisku i tom je prilikom otkriven zanimljivi nalaz, koji pripada gornjpleistocenskom golemom jelenu. Ovi crpni bunari kopani su na desnoj obali Save, na udaljenosti 10–13 m od obale, a unutar prvog riječnog zavoja nakon ušća Kupe u Savu kod Capraga. Na dubini od 6 m otkrio je viši građevinski tehničar Igor Šunjević u pijesku i šljunku fragmenat lijeve maksile sa 4 zuba nekog golemog jelena. On je ovo zubalo preko uprave »Viadukta« poklonio Geološko-paleontološkom muzeju u Zagrebu, a dobrotom dr. J. Poljaka i prof. I. Crnolatca, dobio sam ovaj interesantan nalaz na obradu. Na ovom se mjestu svima spomenutima na učinjenoj usluzi najljepše zahvaljujem.

U fragmentu lijeve maksile (tab. I, sl. 1 i 2) nalaze se prva tri premolara (P², P³, P⁴) i prvi molar (M¹). Sačuvan je i dio nepčane kosti. Svi zubi dobro su sačuvani i oni s maksilom i nepcem pokazuju znatan stu-

panj fosilizacije. Pukotine među zubima i udubine na njima ispunjene su sitnim žutim pijeskom, a dijelovi spužvaste šupljikave maksilarne kosti ispunjeni su manganskim i željeznim spojevima; to daje kosti veću čvrstoću i težinu. Površina sačuvanih kostiju i zubnih korijena smeđe je boje, a caklina na zubima je sivoplavkasta do crna. Dentin na žvačnoj površini zubi pretežno je tamnosiv, a mjestimice je prekriven žutom patinom. Tragovi transporta na ovom nalazu uopće ne postoje.

Zubi posjeduju tipičnu građu za preživače, a po svojoj morfologiji i dimenzijama pripadaju velikoj vrsti cervida. U obzir dolaze samo jeleni roda *Megaceros*, jer fosilni jeleni roda *Elaphus* ne dosežu takve dimenzije. Međutim, sistematika megacerida osniva se na rogovlju, a građa zubala je u literaturi dosta slabo poznata. Velika varijabilnost u građi rogova i rijetkost da s rogovima dolaze zajedno i zubi, utječe prema U. Lehmannu (1954, str. 106) nepovoljno na određivanje i sistematiku megacerida. Samo djelomično su se bavili građom zubi pojedinih vrsta G. Hagmann (1899), W. Dietrich (1909), W. Soergel (1927), S. H. Reynolds (1929), K. Frentzen & C. Speyer (1929), F. Berckhemer (1940) itd.

Svi zubi u sačuvanom fragmentu lijeve maksile iz naplavine Save svojom se građom posve podudaraju sa zubima megacerida, koji su prikazani u radu W. Dietricha (1909, Taf. V, Fig. 1 i 2), S. H. Reynoldsa (1929, pl. I, fig. 2), W. Soergela (1930, Taf. XXV, Fig. 1 i 2), F. Berckhemera (1940, Abb. 10), G. Sacchi Viallie (1950, tav. II, fig. 4), P. Wernerta (1957, pl. 12, fig. 5) i H. D. Kahlkea (1958, Taf. XX). Treba napomenuti da su zubi iz našeg lokaliteta snažno upotrebom istrošeni i to jače nego kod svih gore spomenutih zubala. M^1 sin. je na primjer istrošen sve do 2 mm iznad baze krune. To ujedno neznatno mijenja i sliku zubne površine, no ipak se na njima vide pojedine oznake, koje karakteriziraju golemog jelena. Kod P^2 su vanjski i unutarnji polumjesec na prednjem i stražnjem rubu spojeni zajedno, a iz vanjskog zida unutarnjeg polumjeseca strši jasno izražen kljunasti nastavak prema unutarnjem zidu vanjskog polumjeseca. Jezičasta brazda na unutarnjem zidu ovog zuba više vidljiva, jer je on istrošen do blizu baze krune. Prema U. Lehmannu (1954, str. 104) spomenute brazde na premolarima nisu stalne i pojavljuju se nepravilno. Kod ostala dva premolara (P^3 i P^4) također su vanjski i unutarnji polumjesec spojeni zajedno, a kljunasti nastavak na vanjskom zidu unutarnjeg polumjeseca slabije je izražen nego kod P^2 . Sva tri premolara posjeduju u sredini s lateralne strane dobro izraženu caklinsku boru, koja je nešto jače razvijena, nego kod svih uspoređivanih megacerida iz literature. Prvi molar (M^1) posjeduje s unutarnje strane bazalnu kvržicu, kojoj je vršak upotrebom odbrušen. Od svih prisutnih zubi u maksili najjače je istrošen prvi molar i to u tolikoj mjeri, da se udubine između oba polumjeseca još jedva naziru.

Dimenzije pojedinih zubi prikazane su na tabeli I. Iz tih dimenzija je vidljivo, da naš primjerak pripada među najveće megaceride, koji su uopće poznati. Ukupna dužina premolarnog niza (P^2 - P^4) na našem primjerku iznosi 69,8 mm; najvećem primjerku iz Achenheima 67,8 mm;

golemom jelenu iz područja gornje Rheine 67,3 mm; primjerku iz Cannstatta 66,0 mm, a onom iz Ebingena 65,5 mm. Golemom jelenu iz Irske, koji je već dugo vremena poznat i prilično istražen, ukupna dužina premolara iznosi 65,0 mm. Ostali primjerci iz Evrope i Azije imaju ovu dužinu još manju. Tako navodi H. D. Kahle (1958, str. 120), da gornjoj lijevoj čeljusti iz donjeg travertina kod Ehringsdorfa, dužina premolarnog niza iznosi 63,0 mm, P. Wernert (1957, str. 122) navodi za golemog jelena iz Mer du Nord dužinu od 64,5 mm, prema W. Dietrichu (1909, str. 154) dužina svih premolara golemog jelena iz Ofneta iznosi 61,0 mm, a onom iz Padske nizine (G. Sacchi Viali, 1950, str. 42) ta dužina iznosi svega 57,0 mm.

Dužina P^3 - P^4 na našem primjerku iznosi 45,5 mm, a to je znatno više nego posjeduju srednjopleistocenski megaceridi iz Steinheima, kod kojih se ta dužina prema F. Berckhemeru (1940, Tabelle 5) kreće između 35,0-37,0 mm. Prema spomenutom autoru geološki mlađi golemi jeleni imaju veću dužinu P^3 - P^4 , pa na pr. golemom jelenu iz Cannstatta (Riss-Würm interglacijal) ona iznosi 42,0 mm, a onom iz Ofneta (Würmski glacijal) ta dužina iznosi 41,5 mm. Usporedbom dimenzija bi prema tome naš megacerid bio geološki mlađa vrsta, koja vjerojatno potječe iz završetka virmskog glacijala. To bi bilo i u skladu s W. Soergelovim (1930, str. 430) istraživanjima, da geološki mlađi megaceridi posjeduju relativno šire zube nego evropski elafidi, kao i oni elafidi, koji su dostigli veličinu megacerosa.

Iz tabele I. je nadalje vidljivo, da je širina kod P^3 i P^4 veća od njihove dužine, dok je kod P^2 taj odnos podjednak. To je posve u skladu s ispitivanjima W. Dietricha (1909, str. 156) i K. Frentzen & C. Speyera (1929, str. 57), iako ovi posljednji autori napominju, da u izuzetnom slučaju mogu ti zubi biti duži nego širi. Prvi molar (M^1) je dimenzijama nešto manji u odnosu na uspoređivana zubala (tabela I). Usporedba dimenzija zubi iz naplavine Save sa izoliranim zubima golemog jelena iz nekih evropskih lokaliteta također pokazuje, da naš primjerak pripada najvećem megacerosu, koji je dosad poznat. Tako U. Lehmann (1954, str. 106) navodi širinu od 21,0 mm za jedan izolirani P^2 sin. iz VII. horizonta (Moustérien) Vogelherda kod Stettena; ta širina je manja od našeg primjerka, a manje su također i dimenzije P^4 sin. (dužina 21,0 mm, a širina 26,0 mm) iz III. horizonta (Magdalénien) istog njemačkog lokaliteta. F. Berckhemer (1940, Tabelle 5) navodi, da se širina P^4 srednjopleistocenskih megacerida iz Steinheima kreće između 22,3 i 26,0 mm, a golemom jelenu iz Cannstatta (Riss-Würm interglacijal) i Buchenhüllu (Würmski glacijal) ta širina iznosi 27,0 mm. Ostali geološki mlađi megaceridi imaju po spomenutom autoru nešto veću širinu P^4 (Ebingen 26,5, a Ofnet 28,4 mm), ali su one još uvijek ispod veličine našeg primjerka.

Fragment lijeve maksile iz naplavine Save pripada posve odraslom i već starom individuumu, jer su svi zubi u velikoj mjeri upotrebom istrošeni. Što se tiče spolne pripadnosti teško je na osnovu samo ovog sačuvanog komada donijeti točniji zaključak, no zubi su našeg primjerka vrlo slični lijevom zubalu mužjaka pod vrste *Cervus megaceros germa-*

nicus Pohligh iz gornjopleistocenskih šljunaka Emschera (W. Soergel 1930, Taf. XXV, Fig. 1). I napose velike proporcije zubi na našem primjerku ukazivale bi na pripadnost mužjaku.

Na temelju gore iznesene građe i dimenzija zubi, spomenuti fragment lijeve maksile iz naplavine Save nedaleko Siska, pripada golemom jelenu vrste *Megaceros giganteus* (Blumenbach). Građa zubi na našem primjerku vrlo se podudara s onom, koju posjeduje podvrsta *germaniae* Pohligh (uspoređeno kod H. D. Kahleka 1955, Abb. 37 i 1958, Taf. XX, kao i kod W. Soergela 1930, Taf. XXV, Fig. 1). No kako zubi na našem primjerku imaju znatno veće dimenzije, a i sistematika megacerida je izvršena na osnovu morfologije rogovlja, bilo bi nepravilno naš nalaz pripisati spomenutoj podvrsti. Nalaz iz naplavine Save daje nam naslućivati, da je koncem pleistocena i početkom holocena u nizinama naših rijeka živjela možda jedna posebna podvrsta napose velikog megacerosa. No samo jedan osamljeni nalaz nije dovoljan za siguran i točan zaključak o postojanju takve podvrste; budući nalazi vjerojatno će pomoći u rješavanju tog problema.

Točnu geološku starost našem nalazu teško je odrediti, no pijesak i šljunak, u kojem je zubalo otkriveno, tvori najnižu terasu rijeke Save, koja je najvjerojatnije nastala na koncu virmske glacijacije.

Prema W. Dietrichu (1909, str. 134) golemi su se jeleni razvili iz velikih neogenih *Elaphus* oblika. Iz starog pleistocena Evrope poznata je vrsta *Dolichodoryceros süssenbornensis* Kahleka, koja je zajedno sa stepskim jelenom (*Orthogonoceros verticornis* [Dawkins]) i staropleistocenskim crvenim jelenom (*Cervus acoronatus* Bennide) nastavala prostrane stepe srednje Evrope. U srednjem pleistocenu Evrope živio je šumski golemi jelen (*Megaceros giganteus antecedens* [Berckhemer]), koji je dosada jedino poznat po brojnim dobro sačuvanim ostacima iz Steinheima na Murru. U gornjem pleistocenu bili su megaceridi vrlo rašireni u Evropi i H. Pohligh (1892) razlikuje četiri podvrste ili prirodne rase; one su prema njegovoj nomenklaturi označene kao *Cervus (euryceros) germaniae* Pohligh, *C. (euryceros) italiae* Pohligh, *C. (euryceros) belgrandi* Lartet i *C. (euryceros) hiberniae* Owen. Sistematika megacerida nailazi na mnoge poteškoće, pa još uvijek nije među istraživačima zaključena diskusija o načinu, kako da se među njima razlikuju različite podvrste odnosno prirodne rase. Neki autori, kao na pr. F. Berckhemer (1940) postavljaju samo jednu vrstu megacerida u gornjem pleistocenu, neki nastoje bar irskog gola mog jelena odvojiti kao posebnu vrstu, a u novije se vrijeme A. Azaroli (1953) vraća opet na podjelu gornjopleistocenskih megacerida, postavljenu već 1892. godine od H. Pohligha.

U Riss-Würm interglacijalu nastavali su megaceridi više ili manje otvorena područja srednje i južne Evrope. Jako razvijeni i široki rogovi, koji su razvitkom postali hipertrofični, nisu im dopuštali kretanje kroz šumske predjele. Za vrijeme posljednjeg virmskog glacijala živjeli su vjerojatno u stanovitoj udaljenosti od zaleđenog područja i tada su uz soba nastavali tundre. Njihovi ostaci otkriveni su kako u »toplīm«

interglacijalnim i interstadijalnim faunama, tako i u tipičnim »hladnim« faunama. Prema tome golemi jelen ne može služiti kao klimatski indikator.

Megaceridi su preživjeli posljednji glacijal i najvjerojatnije su izumrli na početku holocena. Prema K. Hescheleru & E. Kuhn (1949, str. 191) oni još dolaze u mladem madlenu i možda na početku mezolitikuma. Na osnovu palinoloških istraživanja je ustanovljeno, da je golemi jelen iz lokaliteta Wengi živio u ranom postglacijalu. K. Lindner (1937, str. 96) navodi, da najmlađi ostaci ove velike životinje potječu u Evropi iz madlenu. Neki autori pretpostavljaju, da su posljednji primjerci golemih jelena živjeli još u historijsko vrijeme. Tako na pr. D. Gorjanović (1884, str. 69) misli, da su oni izumrli tek u 12. stoljeću, no za takve pretpostavke ne postoje do sada nikakvi mjerdavni dokazi.

Golemi jelen imao je stanovitu važnost i za paleolitske lovce. W. Soergel (1922, str. 64-6) navodi, da njegovi ostaci najvećim dijelom posve nedostaju u paleolitskim nalazištima srednje Evrope, a i K. Lindner (1937, str. 96) napominje, da je megaceros imao sporednu važnost za prehistorijski lov. No ipak su nova istraživanja pokazala, da je taj veliki sisavac zastupan na brojnim paleolitskim lokalitetima srednje i južne Evrope. Tako su njegovi ostaci otkriveni kod Acheinheima u Francuskoj, zatim u Grotte du Docteur, Caverne de Goyet, Caverne d'Hastière, Trou de la Naulette, Grotte du Spy i Trou du Sureau u Belgiji. Nadalje su njihovi ostaci otkriveni u Zwerglochu kod Pottensteina, Höhler Felsa kod Happurga, Ofneta, Breitenfurter i Buchenhüll pećine kod Eichstätta, Kartsteina kod Eiserfeya, Buchenlocha kod Gerolsteina, Balver-Höhle u Hönnentalu, Vogclherda kod Stettena, Ehringsdorfa i Taubacha kod Weimara, kao i na drugim brojnim prehistorijskim lokalitetima u Njemačkoj, Austriji, Čehoslovačkoj, Poljskoj, Mađarskoj i Italiji. Kod nas je golemi jelen konstatiran u fauni paleolitskog nalazišta u Krapini, Betalovom spodmolu kod Postojne, a njegovi ostaci postoje i u sakupljenom osteološkom materijalu iz pećine Veternice kod Zagreba. Prema tome paleolitski su lovci lovili i megacerose, jasno, ako im se za to pružila prilika i ako su vladali stanovitom tehnikom lova, koja je bila na otvorenom prostoru drugačija, nego u šumskom području.

Primljeno 15. 09. 1960.

*Geološko-paleontološka zbirka i
laboratorij za krš JAZU,
Zagreb, Demetrova 18/II.*

LITERATURA

- Azzaroli, A., 1948: I cervi fossili della Toscana. *Palaeontogr. italica*, 43, (n. ser. 13/1947), Pisa.
- Azzaroli, A., 1953: The Deer of the Weybourn Crag and Forest Bed of Norfolk. *Bull. Brit. Mus. (Natur. Hist.), Geol.*, 2, 1, London.
- Berckhemer, F., 1940: Über die Riesenhirschfunde von Steinheim an der Murr. *Gedenkschr. z. 150 jähr. selbst. Bestehen d. württ. Natur.-Slg.*, 96.
- Dietrich, W., 1909: Neue Riesenhirschreste aus dem schwäbischen Diluvium. *Jh. Ver. vaterl. Naturk. Württ.*, 65.
- Fabiani, R., 1919: I mammiferi quarternari della Regione Veneta. *Mem. Ist. Geol. Univ. Padova*, 5 (1917-1918).
- Frentzen, K. & Speyer, C., 1929: Riesenhirsche aus dem Diluvium des Oberrheingebietes. *Mitt. Bad. geol. L. A.*, 10.
- Gorjanović-Kramberger, D., 1884: Fosilni sisari Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. *Rad Jugoslav. akademije*, 69.
- Gorjanović-Kramberger, D., 1906: Der diluviale Mensch von Krapina in Kroatien. Wiesbaden.
- Grimmer, I., 1898: Fosilni ostanci sisavaca iz Save. *Glasnik zemalj. muz. Bosne i Hercegovine*, 10, Sarajevo.
- Hagmann, G., 1899: Die diluviale Wirbeltierfauna von Vöklinhofen. I. Teil. *Abh. geol. Spezialkt. Elsass-Lothr.*, N. F., H. 3.
- Hescheler, K. & Kuhn, E., 1949: Die Tierwelt der prähistorischen Siedlungen der Schweiz. In: Tschoumi, O., *Urgeschichte der Schweiz*.
- Kahlke, H. D., 1955: Großsäugetiere im Eiszeitalter. Leipzig/Jena.
- Kahlke, H. D., 1958: Die jungpleistozänen Säugetierfaunen aus dem Travertingebiet von Taubach-Weimar-Ehringsdorf. *Alt-Thüringen, Jahresschr. Mus. Ur- u. Frühgesch. Thüringens*, 3, Weimar.
- Lehmann, U., 1954: Die Fauna des »Vogelherds« bei Stetten ob Lontal (Württemberg). *Neues Jb. Geol. Paläontol., Abh.*, 99, 1.
- Lindner, K., 1937: Die Jagd der Vorzeit. I. Berlin/Leipzig.
- Pohlig, H., 1892: Die Cerviden des thüringischen Diluvial-Travertines mit Beiträgen über andere diluviale und über rezente Hirschformen. *Palaeontographica*, 39.
- Reynolds, S. H., 1929: A Monograph on the British Pleistocene Mammalia. III. : 3, The Giant Deer. *Palaeontogr. Soc.* 1927. London.
- Sacchi Vialli, G., 1950: I Cervidi fossili delle Alluvioni Quaternarie Pavesi. *Atti Ist. Geol. Univ. Pavia*, 4.
- Soergel, W., 1922: Die Jagd der Vorzeit. Jena.
- Soergel, W., 1927: *Cervus megaceros mosbachensis* n. sp. und die Stammesgeschichte der Riesenhirsche. *Abh. Senckenberg. naturforsch. Ges.*, 39, Frankfurt a. M.
- Soergel, W., 1930: Die Bedeutung variationsstatistischer Untersuchungen für die Säugetierpaläontologie. *Neues Jb. Mineral. usw., Beil.-Bd. (B)*, 43.
- Wernert, P., 1957: Stratigraphie Paléontologique et Préhistorique des Sédiments Quarternaires d'Alsace Achenheim. *Mém. Serv. Carte Géol. d'Alsace Lorraine*, 14, Strasbourg.
- Young, C. C., 1932: On the Artiodactyla from the Sinanthropus Site at Choukoutien. *Palaeontologia sinica*, (C), 8, fasc. 2, Peking.

M. MALEZ

MEGACEROS GIGANTEUS (BLUMENBACH) AUS DER
SAVEANSCHWEMMUNG BEI SISAK (KROATIEN)

In der oberpleistozänen Anschwemmung (niedrigste Terrasse) des Saveflusses wurde im Sand und Schotter bei Sisak in der Tiefe von 6 Meter ein Fragment der linken Maxille mit P^2-M^1 entdeckt. Dieser Fund gehört der Art *Megaceros giganteus* (Blumenbach) an. Die Proportionen der Zähne sind auf der Tabelle I. dargestellt und mit einigen europäischen und asiatischen Riesenhirschen verglichen. Den Dimensionen dieses Fundes nach ist das Exemplar aus der Saveanschwemmung das grösste von den bisher bekannten Megacerotiden. Auf Grund dieses Fundes meint der Autor, dass am Ende des Pleistozäns und am Anfang des Holozäns in den Ebenen der Save, der Drau, der Donau und ihrer Nebenflüsse möglicherweise eine abgesonderte Unterart oder eine natürliche Rasse eines besonders grossen *Megaceros* lebte, doch genügt ein vereinsamer Fund nicht um darüber einen sicheren und genauen Schluss zu ziehen.

Angenommen am 15. 09. 1960.

*Geologisch-paläontologische Sammlung und
Laboratorium für Karstforschung Jugosl.
Akad., Zagreb, Demetrova 18/II*

TABELA I — TABELLE I

		<i>Megaceros giganteus</i> (Blbch.) Sava kod Siska Savefluss bei Siskak	<i>Megaceros giganteus</i> (Blbch.) Caunstatt, Ebingen, Ofnet Dietrich 1909.	<i>Megaceros giganteus</i> (Blbch.) Oberrheingebiet Frentzen & Speyer 1929.	<i>Cervus euryceros italicus</i> Pohli. Pavia Sacchi Vialli 1950.	<i>Cervus euryceros</i> Aldr. Irka Hagmann 1899.	<i>Cervus euryceros</i> Aldr. Achenheim Wernert 1957.	<i>Cervus euryceros</i> Aldr. Mer du Nord (Pays-Bas) Wernert 1957.	<i>Megaceros euryceros</i> Aldr. Isola Boshina (Po) Fabiani 1919.	<i>Megaceros euryceros italicus</i> Pohlig Pontc alla Nave Azzaroli 1948.	<i>Cervus (euryceros) pachyosteus</i> Young Choukoutien Young 1932.
P ²	Dužina - Länge	24,3	20,0-25,0	22,6	20,0	22,5	22,2-23,5	22,0	24,0	19,3	14,5-18,0
	Širina - Breite	24,1	21,5-23,6	23,9	23,0	22,0	21,7-23,5	23,0	24,0	20,4	17,0-18,0
P ³	Dužina - Länge	25,1	20,0-23,0	22,8	21,0	22,0	22,1-22,3	22,0	23,5	19,7	13,0-17,0
	Širina - Breite	30,2	25,0-26,5	26,9	26,0	24,5	24,9-25,7	25,0	26,0	22,8	18,5-20,0
P ⁴	Dužina - Länge	24,2	21,0-22,0	21,7	17,5	20,6	21,2-22,3	21,5	21,5	19,1	15,0-16,0
	Širina - Breite	31,4	26,0-28,4	30,0	28,0	25,5	26,7-27,5	27,0	29,0	24,3	19,0-22,0
M ¹	Dužina - Länge	25,2	25,5-32,0	28,3	23,0	30,5	30,5-33,2	28,0	30,0	28,9	17,0-20,0
	Širina - Breite	27,3	29,6-34,4	29,5	—	28,0	29,2-30,2	29,0	30,0	27,7	21,0-23,0
Dužina } Länge } P ² - P ⁴		69,8	61,0-66,0	67,3	57,0	65,0	65,5-67,8	64,5	—	—	43,0-52,0

Sve dimenzije u milimetrima.

Alle Dimensionen in Millimetern.

TABLA I — TAFEL I

Sl. 1. *Megaceros giganteus* (Blumenbach). Fragment lijeve maksile sa P²-M¹ iz naplavine Save kod Siska, lateralno. 1/1.

Fig. 1. *Megaceros giganteus* (Blumenbach). Fragment der linken Maxille mit P²-M¹ aus der Saveanschwemmung bei Sisak, lateral. 1/1.

Sl. 2. *Idem*, ventralno. 1/1.

Fig. 2. *Idem*, ventral. 1/1.

Foto: M. Malez

